

Sygn. akt IV Ca 779/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 lutego 2021r.

Sąd Okręgowy w Płocku, IV Wydział Cywilny - Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca Sędzia Renata Wanecka (spr.)

Sędzia Joanna Świerczakowska

Sędzia Waclaw Banasik

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 lutego 2021r. w P.

sprawy z powództwa J. G.

przeciwko Skarbowi Państwa – Krajowemu Ośrodkowi (...) w G.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Gostyninie z 27 sierpnia 2020r.

sygn. I C 305/20

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i zasądza od Skarbu Państwa – Krajowego Ośrodka (...) w G. na rzecz J. G. 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych);
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. nie obciąża J. G. obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję na rzecz Skarbu Państwa – Krajowego Ośrodka (...) w G..

IV Ca 779/20

UZASADNIENIE

W dniu 16 kwietnia 2020r. J. G. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Krajowego Ośrodka (...) w G. zadośćuczynienia w wysokości 50.000 zł za naruszenie jego dóbr osobistych tj. za łamanie przez pozwanego jego prawa do pobytu w godnych warunkach, w tym celowe przetrzymywanie w salach wieloosobowych, niespełniających standardów, zmuszanie do przebywania z osobami chorymi, zmuszanie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, a ponadto cenzurowanie prasy, książek, korespondencji czy programów telewizyjnych.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z 27 sierpnia 2020r. Sąd Rejonowy w Gostyninie oddalił powództwo oraz nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił:

Krajowy Ośrodek (...) w G. działa na podstawie ustawy z 22 listopada 2013r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U 2014.24 z późn. zm.), rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 stycznia 2014r. w sprawie Krajowego Ośrodka (...) (Dz. U.2016.1480 ze zm.) oraz na podstawie regulaminu ustalonego przez jego dyrektora, na podstawie art. 23 i 24 ustawy z 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (DZ.U. 2016.1638 ze zm).

J. G. został umieszczony w Ośrodku na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z 7 maja 2018r. (sygn. akt XV Ns 35/18).

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji podkreślił, że umieszczenie w Krajowym Ośrodku (...) w G. wiąże się z dolegliwościami i ograniczeniem pewnych praw i odbywa się to na mocy rozstrzygnięcia Sądu, w oparciu o przepisy ustawy, z poszanowaniem godności i podstawowych praw każdego pacjenta.

Celem Ośrodka jej poprawa stanu zdrowia i zachowania osób w nim umieszczonych w stopniu umożliwiającym ich funkcjonowanie w społeczeństwie, w sposób niestwarzający zagrożenia życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Zdaniem Sądu, powód winien mieć na uwadze, że umieszczenie w (...) musi się wiązać z pewnymi dolegliwościami i ograniczeniami. Jest to oczywista konsekwencja i konieczność wynikająca z celu, w jakim ustawodawca zdecydował się utworzyć ten Ośrodek i przymusowo izolować tam osoby spełniające przesłanki wymienione w przepisach ustawy z dnia 22 listopada 2013r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

W ocenie Sądu Rejonowego, działanie Krajowego Ośrodka (...) w G. nie było bezprawne. Ciężar udowodnienia przesłanek uzasadniających przyznanie zadośćuczynienia spoczywał na powodzie. Stosownie bowiem do art. 6 kc, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Zgodnie z obowiązującą w polskim procesie cywilnym zasadą kontradyktoryjności, to na stronach procesu ciąży obowiązek dowodzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, a co za tym idzie - to strony są w pełni odpowiedzialne za wynik tego postępowania. Ponadto, zgodnie z art. 232 kpc, strony są zobowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Powód nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swoich zarzutów.

Sąd I instancji uznał, że okoliczności przedstawione przez powoda nie dają podstawy do uznania zasadności jego roszczenia zgłoszonego wobec strony pozwanej. Jednocześnie Sąd nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu, ze względu na trudną sytuację majątkową i finansową.

Apelację od wyroku złożył J. G., zaskarżając go w zakresie oddalającym jego powództwo i zarzucił, że nie był w stanie w profesjonalny sposób prowadzić postępowania, ponieważ nie korzystał z pomocy prawnej. Niemniej jednak podtrzymał swoje żądanie, skupiając się przede wszystkim na zjawisku nadmiernego zagęszczenia w salach, w których przebywa powód od chwili umieszczenia go w Ośrodku.

Z treści apelacji wynika, że powód domaga się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienie jego żądania w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie w części.

Sąd II instancji podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, choć są one bardzo skąpe i wymagają uzupełnienia, a mianowicie:

J. G. od chwili umieszczenia go w Krajowym Ośrodku (...) w G. przebywa w tej samej sali (numer 141), której powierzchnia wynosi 27,30 m², ale jej stan zagęszczenia przedstawiał się różnie, i tak:

- w okresie od 24 września 2018r. do 27 września 2018r. – powód przebywał z trzema pacjentami (łącznie czterech pacjentów),
- w okresie od 27 września 2018r. do 15 kwietnia 2019r. – z czterema pacjentami (łącznie pięciu pacjentów),
- w okresie od 15 kwietnia 2019r. do 29 sierpnia 2019r. – z pięcioma pacjentami (łącznie sześciu pacjentów),
- w okresie od 29 sierpnia 2019r. do 9 marca 2020r. – z sześcioma pacjentami (łącznie siedmiu pacjentów),
- w okresie od 9 marca 2020r. do 23 marca 2020r. – z siedmioma pacjentami (łącznie ośmiu pacjentów),
- w okresie od 23 marca 2020r. do 20 kwietnia 2020r. – z sześcioma pacjentami (łącznie siedmiu pacjentów),
- w okresie od 20 kwietnia 2020r. do 24 kwietnia 2020r. – z siedmioma pacjentami (łącznie ośmiu pacjentów),
- w okresie od 24 kwietnia 2020r. do 14 maja 2020r. – z sześcioma pacjentami (łącznie siedmiu pacjentów),
- w okresie od 14 maja 2020r. do 24 lipca 2020r. – z siedmioma pacjentami (łącznie ośmiu pacjentów).

Zatem, przynajmniej od 29 sierpnia 2019r. J. G. przebywa w sali, w której zagęszczenie wynosi niespełna 4 m² na osobę.

(zaświadczenie o pobycie w (...) J. G. z 24 lipca 2020r. k: 28)

Pokój, w którym od chwili umieszczenia w Ośrodku przebywa powód, wyposażony jest obecnie w łóżka piętrowe. Nie ma możliwości otworzenia w nim całego okna, a jedynie lufcik na górze. Uciążliwość wynikająca z zajmowania takiego pomieszczenia polega zatem nie tylko na braku przestrzeni, ale również braku możliwości prawidłowego wietrzenia. (dowód z przesłuchania stron – zeznania powoda J. G. k: 43)

Ponieważ, powód rzeczywiście nie wykazał większej inicjatywy dowodowej, Sąd nie miał podstaw, by ustalić, że pozwany Ośrodek stosuje wobec J. G. jakiegokolwiek niedozwolone praktyki, np. bezprawnie stosuje cenzurę lub naraża jego zdrowie poprzez kontakt z osobami zarażonymi chorobami zakaźnymi. Niemniej jednak już tylko na podstawie dokumentu dostarczonego przez samego pozwanego i dowodu z przesłuchania stron – zeznań powoda, można stwierdzić, że w Krajowy Ośrodek (...) w G., jest przeludniony.

Zgodnie z pierwotnym brzmieniem § 3 ust. 1 pkt. 1) rozporządzenia Ministra Zdrowia z 16 stycznia 2014r. w sprawie Krajowego Ośrodka (...), wydanym na podstawie delegacji ustawowej wynikającej z art. 8 ustawy z 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2019 r. poz. 2203), w Ośrodku miały znajdować się sale, nie większe niż dwuosobowe, przeznaczone dla osób umieszczonych. Po nowelizacji z 3 września 2018r., która weszła w życie 22 września 2018r., przepis ten otrzymał brzmienie, zgodnie z którym w ośrodku znajdują się sale łóżkowe przeznaczone dla osób umieszczonych.

W przekonaniu Sądu Okręgowego, wyeliminowanie z rozporządzenia wymogu, że sale dla pacjentów w Krajowym Ośrodku (...), powinny być najwyżej dwuosobowe, nie oznacza, że od tej pory istnieje pełna dowolność w ilości osób umieszczanych w jednym pokoju. Pozwany sam przyznał, że od 29 sierpnia 2019r. co najmniej do 24 lipca 2020r. powód był umieszczony w sali z sześcioma lub siedmioma pacjentami. Jednocześnie brak dowodów na to, że w ciągu miesiąca po wystawieniu zaświadczenia, ilość osób w sali nr 141 znacząco zmalała. Dlatego też Sąd II instancji uznał, że do chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem Rejonowym, tj. do 26 sierpnia 2020r., powód przebywał w Ośrodku w warunkach przeludnienia.

Podstawą prawną roszczenia powoda jest art. 448 kc, który stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za

doznaną krzywdę (...). Art. 23 kc nie wymienia prawa do godnego traktowania pacjenta przymusowo skierowanego na leczenie, jako dobra osobistego podlegającego ochronie, niemniej jednak z uwagi na to, że przepis nie formułuje definicji dobra osobistego w sposób zamknięty, powód ma prawo poszukiwać ochrony z tego tytułu, wszak natężenie przeludnienia oraz innych niedogodności wynikających z tego zjawiska, stanowi naruszenie godności i prywatności człowieka.

W dniu 28 lutego 2007r. Sąd Najwyższy w sprawie VCSK 431/06 po raz pierwszy uznał prawo osadzonego do wniesienia na podstawie art. 448 kc powództwa o zadośćuczynienie przeciwko Skarbowi Państwa za szkody spowodowane przeludnieniem i nieodpowiednimi warunkami sanitarnymi w zakładach karnych. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajmował w kolejnych orzeczeniach, podkreślając w nich, że zgodnie z art. 30 Konstytucji, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest wartością nienaruszalną, a jej poszanowanie i ochrona stanowi obowiązek władz publicznych. Konieczność przestrzegania tego obowiązku nabiera szczególnego znaczenia wtedy, kiedy Państwo – w ramach swojego imperium – w istocie pozbawia człowieka wolności. Tym bardziej nie ma podstaw do tego, by ograniczać prawo do godności osób przymusowo umieszczonych w Krajowym Ośrodku (...) i prawa do traktowania ich w sposób humanitarny, gdyż prawa te mają charakter absolutny.

Dodatkowo jako podstawę roszczenia strony powodowej, należy wskazać art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950r., która na zasadzie art. 87 ust. 1 Konstytucji RP, jest jednym ze źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce. Stanowi on, że nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Bogate orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S. przekonuje, że poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji ma miejsce, gdy osoba, której ono dotyczy, doznaje poniżenia lub upokorzenia w stopniu przynajmniej minimalnym. Ocena tego minimalnego stopnia dolegliwości jest względna, a stopień dolegliwości musi być zatem oceniany w świetle okoliczności konkretnej sprawy.

W przekonaniu Sądu Okręgowego, umieszczenie osoby, która odbyła już karę pozbawienia wolności w sali o powierzchni przypadającej na osobę mniejszej niż 4 m², może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych, choć zgodnie z art. 110 § 2 kkw, powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m². J. G. obecnie nie przebywa w zakładzie karnym, tylko w placówce mającej status podmiotu leczniczego, podlegającej Ministrowi Zdrowia. Dlatego – zdaniem Sądu II instancji – brak zapewnienia powierzchni co najmniej 4 m², pozwala uznać, iż warunki, w jakich powód przebywa w Ośrodku, są poniżające w rozumieniu art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Ponadto należy podkreślić, że zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z 22 listopada 2013r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U.2020.1346 j.t.), zadaniem (...) jest prowadzenie postępowania terapeutycznego wobec osób stwarzających zagrożenie i umieszczonych w Ośrodku. Przepelnienie placówki powoduje, że realizacja celów, dla jakich została ona powołana, jest bardzo utrudniona, a jej rola została sprowadzona w praktyce tylko do izolacji umieszczonych w niej osób.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że żądanie zadośćuczynienia co do zasady jest usprawiedliwione. Biorąc jednak pod uwagę, że powód nie musi spędzać w pokoju (...) godzin na dobę, ponieważ ma prawo do korzystania ze spacerów, świetlicy czy siłowni, Sąd ocenił, że łącznie za okres 12 miesięcy, tj. od 29 sierpnia 2019r. do 26 sierpnia 2020r. odpowiednie zadośćuczynienie wynosi 3.600 zł (300 zł za każdy miesiąc).

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc, o kosztach procesu rozstrzygając zgodnie z art. 102 kpc.